യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 199

ശ്രീരാമ ഉവാച .
നിത്യം ജ്ഞാനൈകനിഷ്ഠത്വാദാത്മാരാമതയാ തഥാ .
മുക്ഷൈതഃ കർമപരിത്യാഗഃ കസ്മാന്ന ക്രിയതേ മുനേ .. 1
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
ഹേയോപാദേയദൃഷ്ടീ ദ്വേ യസ്യ ക്ഷീണേ ഹി തസ്യ വൈ .
ക്രിയാത്യാഗേന കോ്ഽർഥഃ സ്യാത്ക്രിയാസംശ്രയണേന വാ .. 2
ന-ത/ദസ്/തീഹ യത്-ത്യാ+ജ്യം ജ്ഞസ്യോദ്-വേഗകരം ഭവേത് .
ന വാസ്തി യദുപാദേയം തജ്-ജ്ഞസം/ശ്രേയതാം ഗതമ് .. 3
ജ്ഞസ്യ നാർഥഃ കർമ+ത്യാഗൈർ/നാർഥഃ കർമ-സമാശ്രയൈഃ .
തേന സ്ഥിതം യഥാ യദ്യത്-തത്ത-ഥൈവ കരോത്യസൗ .. 4
യാവ-ദായു-രിയം രാമ നി+ശ്ചിതം സ്പന്ദതേ തനുഃ .
ത+ദ്യഥാ+പ്രാപ്ത-മവ്യഗ്രം സ്പന്ദ-താമ-പരേണ കിമ് .. 5
അന്യഥാ+ന്യത്ര ചേത്കാര്യാ+ ക്രിയാ ത്യക്ത്വാ നിജം ക്രമമ് .
സമാനേ ഹി+ ക്രിയാസ്പന്ദേ കോ ദോഷഃ സത്/ക്രമേ കില .. 6
സമയാ സ്വച്ഛയാ ബുദ്ധ്യാ സതതം നിർവി-കാരയാ .
യഥാ യത്/ക്രിയതേ രാമ തദ-ദോഷായ സർവദാ .. 7
ഇഹ മഹ്യാം മഹാബാഹോ ബഹവോ ബഹു-ദൃഷ്ടയഃ .
ബഹുധാ ബഹു-ദോഷേഷു വിഹരന്തി വിചക്ഷണാഃ .. 8
ഗതസങ്/ഗതയാ ബുദ്ധ്യാ വിഹരന്തി യഥാസ്ഥിതേഃ .
ഗൃഹ+സ്ഥാരമ്/ഭിണഃ കേചി+ജ്ജീവ+ന്മുക്തഃ സ്ഥിതാ ഭുവി .. 9
തജ്-ജ്ഞാ രാജർഷയ+ശ്ചാന്യേ/ വീതരാഗാ ഭവാദൃശാഃ .
അസം-സക്ത-ധിയോ രാജ്യം കുർവന്തി വിഗത+ജ്വരാഃ .. 10
കേചിത്പ്രകൃതവേദാർഥവ്യവഹാരാനുസാരിണഃ .
യജ്ഞശിഷ്ടാശിനോ നിത്യമഗ്നിഹോത്രേ വ്യവസ്ഥിതാഃ .. 11
കേചിച്ചതുർഷു വർണേഷു ധ്യാനദേവാർചനാദികാമ് .
സ്വക്രിയാമനുതിഷ്ഠന്തഃ സ്ഥിതാ വിവിധയേഹയാ .. 12
കേചിത്സർവപരിത്യാഗമന്തഃ കൃത്വാ മഹാശയാഃ .
സർവകർമപരാ നിത്യം തജ്ജ്ഞാ ഏവാജ്ഞവത്സ്ഥിതാഃ .. 13
സ്വപ്നേ്ഽപ്യദൃഷ്ടലോകാസു മുഗ്ധമുഗ്ധമൃഗാസു ച .
വനാവനീഷു ശൂന്യാസു കേചിദ്ധ്യാനപരായണാഃ .. 14
പുണ്യവദ്ഭിഃ സദാ ജുഷ്ടേ പുണ്യോപചയകാരിണി .
ശമശാലിസമാചാരേ കേചിദായതനേ സ്ഥിതാഃ .. 15
രാഗദ്വേഷപ്രഹാണാർഥം ത്യക്ത്വാ ദേശം സമാശയാഃ .
കേചിദന്യത്ര ദേശേ ച പദമാലമ്ബ്യ സംസ്ഥിതാഃ .. 16
വനാദ്വനം പുരാദ്ഗ്രാമം സ്ഥാനാത്സ്ഥാനം ഗിരേർഗിരിമ് .
ഭ്രമന്തഃ സംസ്ഥിതാഃ കേചിത്സംസാരോച്ഛിത്തയേ ബുധാഃ17

വാരാണസ്യാം മഹാപുര്യാം പ്രയാഗേ ചൈവ പാവനേ .
ശ്രീപർവതേ സിദ്ധപുരേ ബദര്യാശ്രമകേ തഥാ .. 18
ശാലഗ്രാമേ മഹാപുണ്യേ കലാപഗ്രാമകോടരേ .
മഥുരായാം ച പുണ്യായാം തഥാ കാലഞ്ജരേ ഗിരൗ .. 19
മഹേന്ദ്രവനഗുല്മേഷു ഗന്ധമാദനസാനുഷു .
ദർദുരാചലവപ്രേഷു സഹ്യകാചലഭൂമിഷു .. 20
വിന്ധ്യശൈലസ്യ കച്ഛേഷു മലയസ്യോദരേഷു ച .
കൈലാസവനജാലേഷു ഋക്ഷവത്കുഹരേഷു ച .. 21
ഏതേഷ്വന്യേഷു ചാന്യേഷു വനേഷ്വായതനേഷു ച .
തപസ്വിനസ്തഥാ രാമ ബഹവോ ബഹു/ദൃഷ്ടയഃ .. 22
കേചിത്ത്യക്തനിജാചാരാഃ കേചിച്ച ക്രമസംസ്ഥിതാഃ .
കേചിത്പ്രബുദ്ധമതയോ നിത്യമുന്മത്തചേഷ്ടിതാഃ .. 23
കേചിത്സ്വദേശരഹിതാഃ കേചിത്ത്യക്തനിജാസ്പദാഃ .
ഏകസ്ഥാനരതാഃ കേചിദ്ഭ്രമന്തഃ കേചിദാസ്ഥിതാഃ .. 24
ഏതേഷാം മഹതാം മധ്യേ നഭസ്തലനിവാസിനാമ് .
പാതാലനിരതാനാം ച ദൈത്യാദീനാം മഹാമതേ .. 25
വിജ്ഞാതലോകപര്യായാഃ സമ്യഗ്ദർശനനിർമലാഃ .
കേചിത്പ്രബുദ്ധമതയോ ദൃഷ്ടദൃശ്യപരാവരാഃ .. 26
അപ്രബുദ്ധധിയഃ കേചിദ്ദോലാന്ദോലിതചേതസഃ .
നിവൃത്താഃ പാപകാചാരാത്സുജനാനുഗതാഃ സ്ഥിതാഃ .. 27
അർധപ്രബുദ്ധമതയഃ കേചിജ്ജ്ഞാനാവലേപതഃ .
പരിത്യക്തക്രിയാചാരാ ഉഭയഭ്രഷ്ടതാ ഗതാഃ .. 28
ഇത്ഥമസ്മിഞ്ജനാനീകേ ജന്മസംതരണാർഥിനഃ .
ബഹവഃ സംസ്ഥിതാ രാമ ബഹുധാ ബഹുദൃഷ്ടയഃ .. 29
സംസാരോത്തരണേ തത്ര ന ഹേതുർവനവാസിതാ .
നാപി സ്വദേശവാസിത്വം ന ച കഷ്ട-തപഃക്രിയാഃ .. 30
ന ക്രിയായാഃ പരിത്യാഗോ ന ക്രിയായാഃ സമാ+ശ്രയഃ .
നാചാരേഷു സമാരമ്ഭവിചിത്രഫലപാലയഃ .. 31
സ്വഭാവഃ കാരണം നാമ സംസാരോത്തരണം പ്രതി .
അസംസക്തം മനോ യസ്യ സ തീർണോ ഭവസാഗരാത് .. 32
ശുഭാശുഭാഃ ക്രിയാ നിത്യം കുർവൻപരിഹരന്നപി .
പുനരേതി ന സംസാരമസംസക്തമനാ മുനിഃ .. 33
ശുഭാശുഭാഃ ക്രിയാ നിത്യമകുർവന്നപി ദുർമതിഃ .
നിമജ്ജത്യേവ സംസാരേ പരിത്യക്തമനാഃ ശഠഃ .. 34
മക്ഷികേവാന്തഃസാരജ്ഞാ ദുഃഖാദുഃഖപ്രദായിനീ .
ന നിവാരയിതും ശക്യാ ന ച മാരയിതും മതിഃ .. 35
കാകതാലീയയോഗേന കദാചിത്സ്വസ്യ ചേതസഃ .
പ്രവൃത്തിർജായതേ സിധ്യൈ സ്വയമാത്മാവലോകനേ .. 36
അവലോകനതോ ലബ്ധ്വാ തത്ത്വം നൈർമല്യമാഗതമ് .
ചേതോ ഭവതി നിർദ്വന്ദ്വമസംസക്തമനാമയമ് .. 37

അചിത്തത്വം പ്രയാതേന സത്ത്വരൂപേണ ചേതസാ .
സമോ ഭൂത്വാ സുഖം തിഷ്ഠ പരാകാശാംശരൂപഭൃത് .. 38

അധിഗതപരമാർഥസ്ത്യക്തരാഗാദിദോഷഃ
സമമതിരുദിതാത്മാ ത്വം മഹാത്മാ മഹാത്മൻ .
രഘുതനയ വിശോകസ്തിഷ്ഠ നിഃശങ്കമേകോ
ജനനമരണമുക്തം പാവനം തത്പദം ത്വമ് .. 39

പ്രകൃതിമലവികാരോപാധിബോധാദിരൂപം
ജഗതി വിമലരൂപേ നാസ്തി കിംചിത്ക്വചിച്ച .
സ്ഫുടമകൃതകമസ്തി ബ്രഹ്മ ചിദ്ധാമ തച്ച
സ്വയമഹമിതി മത്വാ തിഷ്ഠ നിഃശങ്കമേകഃ .. 40

അധികവചനഗമ്യം നാന്യദസ്ത്യങ്ഗ കിംചി-
ത്തവ ശുഭമുപദേശ്യം ജ്ഞാനസംബോധനായ .
ഉദിതമഖിലമാദ്യം ജ്ഞാനസാരം സമഗ്രം
വിദിതസകലവേദ്യോ രാഘവ ത്വം ഹി ജാതഃ .. 41

ശ്രീവാല്മീകിരുവാച .
ഇത്യുക്ത്വാ മുനിനായകോ വ്യപഗതാ-
ശേഷൈ-ഷണേ രാഘവേ
സർവസ്/മിംശ്ച സഭാജനേ സ്ഥിതവതി+
ധ്യാനൈക-താനോ-പമേ .
പ്രാപ്തേ ബ്രഹ്മപദം ധിയാ ധവലയാ
തൂഷ്ണീ-മഭൂത്/ഷട്/പദഃ
കൃത്വേവാ+രണിതം സരോജപടലേ
പാതും പ്രവൃത്തോ രസമ് .. 42

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോ-പായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ മുക്ത-പുരുഷ+സ്ഥിതിവർണനം നാമ
നവനവ+ത്യധിക-ശതതമഃ സർഗഃ .. 199 ..
ഓം
****
Yoga vaasishta Nirvana P2 s199
10.1.2024